

Příčinnost (kauzalita) / Kauzalita (příčinnost) LvH, 008

Myšlenka „příčiny“ a vůbec „příčinnosti“ je vnitřně rozporná a vede k četným dalším rozporům. Příčinou můžeme totiž chápat pouze něco, co způsobuje něco jiného, než je samo. Pak ovšem je tu otázka, co v nějaké příčině může způsobovat něco jiného, než je příčina sama: kde se to v té příčině bere? A pokud to tam už původně je nějak přítomno, proč dochází teprve s nějakým zpožděním k tomu, aby se to ukázalo a projevilo? Proč to není prostě součástí té příčiny již od počátku? Myšlenka, že to tam je zprvu ve skrytosti, nic neřeší. Musíme se pak tázat, kde se bere „příčina“ toho, že to ze skrytosti přechází do zjevnosti; sama příčina, jejíž skrytou součástí onen „následek“ údajně byl, nemůže být zároveň příčinou toho, že teprve dodatečně (čili teprve po určité době) dochází k oné změně ze skrytosti do zjevnosti. – Pokud však připustíme, že vše, co může vyvolat v příčině nějaký následek, až nutně musí být v oné příčině obsaženo, dostáváme se do jiných potíží. Především bychom tím popírali, že se vůbec něco děje (a ovšem tím spíš něco „nového“ – něco takového je zcela vyloučeno). Dostali bychom se zpět k starým Eleatům, kteří popřeli jako mnohost, tak pohyb, a také čas. Zároveň bychom se však dostali do jiné svízele: jestliže i za takových okolností budeme trvat na tom, že následky, které jsou v příčině už obsaženy, teprve nějak dodatečně, v určité pozdější době, vzcházejí do zjevnosti, je třeba se tázat po příčině každého tohoto jednotlivého přechodu původně skrytého následku do zjevnosti, nechceme-li takovou změnu vůbec popřít a prohlásit ji za pouhým klam a zdání. Nehledíc ostatně k tomu, že samo „zdání“ je možné mjen za předpokladu, že tu je někdo, komu se to tak jeví a zdá, byť mylně. AS pak je tu další problém: kde se ten „někdo“ vzal, není-li obsažen sám už v nějaké (a vposledu v té „první“ příčině), a pokud je, proč se mu to tak mylně a chybně zdá? Je snad ona (eventuelně první) příčina příčinou správného vidění i mylného? Pak je ovšem sama první příčina vnitřně rozporná.

(Písek, 081117-2.)